

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Glosa do wyroku NSA z dnia 4 czerwca 2013 r., II FSK 1534/12. Prowadzenie rachunków bankowych w przypadku spółek cywilnych

Author: Kamil Majewski

Citation style: Majewski Kamil. (2021). Glosa do wyroku NSA z dnia 4 czerwca 2013 r., II FSK 1534/12. Prowadzenie rachunków bankowych w przypadku spółek cywilnych. "Roczniki Administracji i Prawa" Vol. 2, no XXI (2021), s. 275-282, doi 10.5604/01.3001.0015.5616

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Received: 2.04.2021
Accepted: 25.04.2021
Published: 30.06.2021

Roczniki Administracji i Prawa
Annals of The Administration and Law
2021, XXI, z. 2: s. 275-282
ISSN: 1644-9126
DOI: 10.5604/01.3001.0015.5616
<https://rocznikiadministracjiiprawa.publisherspanel.com>

Kamil Majewski*
Nr ORCID: 0000-0003-3775-2815

GŁOSA DO WYROKU NSA Z DNIA 4 CZERWCA 2013 R., II FSK 1534/12. PROWADZENIE RACHUNKÓW BANKOWYCH W PRZYPADKU SPÓŁEK CYWILNYCH

COMMENTARY TO THE JUDGMENT OF THE NACZELNY SĄD ADMINISTRACYJNY OF 4 JUNE, 2013, REF. NUMBER ACT: II FSK 1534/12

Streszczenie: Głosowany wyrok NSA dotyczy przede wszystkim kwestii podatkowych związanych ze spółką cywilną, w tym w szczególności regulacji ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa oraz ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych. Jednak NSA w głosowanym orzeczeniu poruszył również problematykę zasad prowadzenia rachunków bankowych dla występujących w obrocie spółek cywilnych. Niniejsza glosa nie obejmuje aspektów podatkowych, lecz wyłącznie problematykę spółki cywilnej jako klienta banku oraz wspomnianych zasad prowadzenia rachunków bankowych w tego rodzaju przypadkach. Autor podziela pogląd NSA, wedle którego *Bank nie może prowadzić dla spółki cywilnej rachunku rozliczeniowego. Rachunek taki może natomiast być prowadzony dla wspólników tej spółki (jako rachunek wspólny – art. 51 Prawa bankowego)* i przedstawia argumenty popierające ten pogląd.

Słowa kluczowe: rachunki bankowe, spółka cywilna, wspólnicy spółki cywilnej, przedsiębiorca, rachunki rozliczeniowe, compliance

Summary: The glossed judgment of the Supreme Administrative Court mainly concerns tax issues related to a civil-law partnership, including in particular the regulations of the Act of August 29, 1997 Tax Ordinance and the Act of July 26, 1991 on personal income tax. However, the NSA in the voted judgment also raised the issue of the principles of maintaining bank accounts for civil-law partnerships that are present in trade. This gloss does not cover tax aspects, but only the issues of a civil-law partnership as a bank client and the aforementioned rules for maintaining bank accounts in such cases. The author shares the view of the Supreme Administrative Court, according to which *The bank cannot keep a settlement account for a civil partnership. However, such an account may be kept for the partners of this company (as a joint account - Art. 51 of the Banking Law)* and presents arguments supporting this view.

Keywords: bank accounts, civil law partnership, partners of a civil law partnership, entrepreneur, settlement accounts, compliance

* Uniwersytet Śląski w Katowicach, Wydział Prawa i Administracji. Źródła finansowania publikacji: środki własne autora; e-mail: majewski.kamil.87@gmail.com

Teza: Bank nie może prowadzić dla spółki cywilnej rachunku rozliczeniowego. Rachunek taki może natomiast być prowadzony dla wspólników tej spółki (jako rachunek wspólny - art. 51 Prawa bankowego).

I. Głosowanym orzeczeniem Naczelny Sąd Administracyjny (NSA) oddalił skargę kasacyjną Dyrektora Izby Skarbowej od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie (WSA Warszawa) w sprawie ze skargi na postanowienie Dyrektora Izby Skarbowej w przedmiocie zaliczenia wpłat na poczet zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych.

Chociaż sprawa rozstrzygnięta najpierw wyrokiem WSA Warszawa, a następnie wyrokiem NSA dotyczy przede wszystkim kwestii podatkowych związanych ze spółką cywilną, w tym w szczególności regulacji ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa¹ oraz ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych², NSA w głosowanym orzeczeniu poruszył również problematykę zasad prowadzenia rachunków bankowych dla występujących w obrocie spółek cywilnych. Niniejsza glosa nie będzie dotyczyła aspektów podatkowych, lecz wyłącznie problematyki spółki cywilnej jako klienta banku oraz wspomnianych zasad prowadzenia rachunków bankowych w tego rodzaju przypadkach.

II. Punktem wyjścia stanowiska NSA zarówno w sferze prawa podatkowego, jak i na gruncie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe³ jest określenie charakteru prawnego spółki cywilnej poprzez sformułowanie przezeń wniosku, że spółka cywilna nie ma odrębnej od wspólników osobowości prawnej. W ocenie NSA przepisy prawa nie przyznają spółce cywilnej ani zdolności prawnej, ani osobowości prawnej, a wymóg takiej regulacji wynika z art. 33 i art. 331 § 1 k.c. (spółka cywilna nie ma odrębnej od wspólników osobowości prawnej). W konsekwencji tego, w związku z treścią art. 49 ust. 2 Prawa bankowego, bank nie może prowadzić dla spółki cywilnej rachunku rozliczeniowego. NSA wskazuje, że nie oznacza to jednak, iż rachunek rozliczeniowy nie może być prowadzony dla wspólników tej spółki (jako rachunek wspólny – art. 51 Prawa bankowego). Takie rozwiązanie jest dopuszczalne z uwagi na okoliczność, iż są oni przedsiębiorcami w rozumieniu przepisów Prawa bankowego.

III. Wskazać należy za NSA, że wobec braku w języku powszechnym, języku prawniczym, oraz języku prawnym desygnatu nazwy (używanej w przepisach prawa podatkowego⁴) „spółka cywilna”, termin ten należy rozumieć jako spółkę, o której mowa w przepisach prawa cywilnego⁵. Zgodnie z art. 860 § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny⁶ przez umowę spółki⁷ wspólnicy zobowiązują się dążyć do osiągnięcia wspólnego celu gospo-

¹ Dz.U. z 2019 r., poz. 900.

² Dz.U. z 2019 r., poz. 1387.

³ Dz.U. z 2019 r., poz. 2357; dalej jako „Prawo bankowe”.

⁴ Taki sam wniosek należy sformułować na gruncie przepisów Prawa bankowego.

⁵ Por. wyrok NSA z dnia 18 lutego 2016 r., I GSK 1448/14, Legalis nr 1510012.

⁶ Dz.U. z 2019 r., poz. 1145; dalej jako „k.c.”.

⁷ Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego (dalej jako „SN”) nie ma podstaw do automatycznego kwalifikowania wszystkich umów o współdziałanie (lub podobnie nazywanych) jako umów spółki cywilnej. SN wskazuje również, że uznanie konkretnej umowy za umowę spółki cywilnej jest możliwe wtedy, gdy można w niej dostrzec wszystkie cechy konstrukcyjne umowy spółki cywilnej. Por. wyrok SN z dnia 9 lipca 2015 r., I CSK

darczego przez działanie w sposób oznaczony, w szczególności przez wniesienie wkładów. Przytoczony przepis i następne k.c. stanowią podstawę prawnego bytu tzw. spółki cywilnej w polskim porządku prawnym. W związku z tym byt prawny spółki cywilnej rozpoczyna się wraz z zawarciem umowy (źródło stosunku prawnego⁸) oraz kończy się z chwilą złożenia zgodnych oświadczeń woli wspólników o jej zakończeniu⁹. Już z literalnego brzmienia art. 860 § 1 k.c. wynika, że poprzez zawarcie umowy spółki nie powstaje odrębny podmiot, nawet jednostka organizacyjna wyposażona w zdolność prawną (brak osobowości prawnej¹⁰, brak zdolności prawnej¹¹)¹², lecz zobowiązanie¹³ (stosunek o charakterze zobowiązaniowym¹⁴) pomiędzy wspólnikami do działania w określony sposób (oznaczony) i dla osiągnięcia określonego celu (wspólny cel gospodarczy)¹⁵. Wskazać w tym miejscu należy za K. Pietrzykowskim, że „cel gospodarczy według art. 860 § 1 KC jest pojęciem zdecydowanie szerszym od pojęć działalności gospodarczej i działalności zarobkowej”¹⁶. Jednocześnie, jak trafnie wskazuje J. Jezioro, ustawodawca pozostawia wspólnikom swobodę w określeniu tego celu¹⁷. W konsekwencji powyższego, jeżeli chodzi o aspekt podmiotowy, w obrocie prawnym i gospodarczym występują wspólnicy spółki cywilnej¹⁸. W literaturze przedmiotu najczęściej spółkę tę traktuje się jako zrzeszenie osób (korporacja, organizacja)¹⁹ mających na celu realizację określonych wspólnych zadań, w tym współdziałanie zmierzające do osiągnięcia wspólnie obranego celu. Tym samym stroną w dokonywanych czynnościach prawnych są zawsze wspólnicy²⁰.

353/14, Legalis nr 1303686. Analogiczne stanowisko zajął Sąd Apelacyjny w Gdańsku (dalej jako „SA Gdańsk”), por. wyrok SA Gdańsk z dnia 28 października 2016 r., I ACa 718/16, Legalis nr 1658023. Taki wniosek pośrednio wynika również z orzecznictwa Sądu Apelacyjnego w Krakowie (dalej jako „SA Kraków”), por. wyrok SA Kraków z dnia 24 maja 2016 r., I ACa 408/16, Legalis nr 1472414.

⁸ Por. J. Jezioro, [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 1428.

⁹ Jest to, choć zasadne, duże uproszczenie. W ocenie WSA w Rzeszowie w następstwie tego „wspólnicy dokonują wzajemnych rozliczeń pomiędzy sobą, jak też ciążyć na nich będą obowiązki i prawa z zakresu stosunków cywilnych, ale też podatkowych”, por. wyrok WSA w Rzeszowie z dnia 28 kwietnia 2020 r., I SA/Rz 108/20, Legalis nr 2370343.

¹⁰ K. Pietrzykowski wskazuje ponadto, że pogląd ten jest dominujący w literaturze przedmiotu, por. K. Pietrzykowski, *Komentarz do art. 860 Kodeksu cywilnego*, [w:] K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks cywilny*, tom II: *Komentarz. Art. 450–1088*, Warszawa 2021, Legalis. Tak też WSA w Warszawie oraz SA w Białymstoku, por. wyrok WSA w Warszawie z dnia 5 maja 2011 r., VIII SA/Wa 36/11, Legalis nr 372072 oraz wyrok SA w Białymstoku z dnia 26 października 2012 r., I ACa 484/12, Legalis nr 733714.

¹¹ Por. J. Jezioro, [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 1425.

¹² Szerzej na ten temat por. K. Majewski, *Civil-law partnership in the system of counteracting money laundering and terrorism financing (AML/CFT)*, „Bratislava Law Review” 2020, 4(1), s. 167–176, w tym powołane tam argumenty popierające ten pogląd oraz wskazana literatura przedmiotu.

¹³ W literaturze przedmiotu zasadnie przypisuje mu się cechę trwałości, por. J. Jezioro, [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 1427. W orzecznictwie sądowym zobowiązanie do działania zmierzającego do osiągnięcia celu gospodarczego uznaje się za *essentialia negotii* umowy spółki cywilnej, por. wyrok SA w Warszawie z dnia 19 czerwca 2013 r., VI ACa 1503/12, Legalis nr 736356.

¹⁴ Por. wyrok SA Gdańsk z dnia 27 maja 2015 r., III AUa 2231/14, Legalis nr 1263365.

¹⁵ J. Jezioro wskazuje, że umowa spółki jest zwykle traktowana jako forma prawna współdziałania gospodarczego; por. J. Jezioro, [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny...*, s. 1425.

¹⁶ Por. K. Pietrzykowski, *Komentarz do art. 860 Kodeksu cywilnego*, [w:] K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks cywilny*, tom II: *Komentarz. Art. 450–1088*, Warszawa 2021, Legalis.

¹⁷ Por. J. Jezioro, [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny...*, s. 1427.

¹⁸ Ibidem, s. 1425.

¹⁹ J. Jezioro, [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny...*, s. 1426; por. także K. Pietrzykowski, *Komentarz do art. 860 Kodeksu cywilnego*, [w:] K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks cywilny*, tom II: *Komentarz. Art. 450–1088*, Warszawa 2021, Legalis.

²⁰ Por. wyrok SA Białystok z dnia 26 października 2012 r., I ACa 484/12, Legalis nr 733714.

W literaturze przedmiotu pojawiła się w odniesieniu do spółki cywilnej koncepcja spółki wewnętrznej i zewnętrznej²¹. Koncepcja ta, nawiązująca do rozwiązań dorobku doktryny niemieckiej, ze względu na określone powyżej przymioty tzw. spółki cywilnej, nie znajduje zastosowania w przypadku konstrukcji przyjętej w polskim ustawodawstwie. O ile aspekt wewnętrzny w tym przypadku występuje (choć w doktrynie polskiego prawa cywilnego jest zupełnie inaczej ujmowany²²), o tyle nie można mówić o aspektach zewnętrznych, skoro poprzez zawiązanie umowy spółki nie powstaje odrębny podmiot (w aspekcie zewnętrznym nadal występują wspólnicy jako przedsiębiorcy działający w ramach wykonywanej działalności gospodarczej²³). Aspekt ten nie jest jednak istotny z punktu widzenia komentowanego przypadku.

IV. Definicję przedsiębiorcy w polskim porządku prawnym wprowadza kilka aktów prawnych. W pierwszej kolejności wskazać należy, że definicja ta została wprowadzona do k.c.²⁴ ustawą z dnia 14 lutego 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw²⁵. Zgodnie z wprowadzonym w 2003 r. do k.c. art. 43¹ tej ustawy przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 33¹ § 1, prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową. Na przestrzeni czasu treść tego przepisu nie uległa zmianie (treść była tożsama zarówno w dniu wydania komentowanego orzeczenia, jak i okresie późniejszym). W odniesieniu do pojęcia przedsiębiorcy wyrażonego w art. 43¹ k.c. w judykaturze wskazuje się, że kluczowe znaczenie dla przyznania statusu przedsiębiorcy ma element funkcjonalny – powiązanie z prowadzeniem działalności gospodarczej lub zawodowej rozumianej jako określony ciąg działań²⁶.

Po drugie, definicja przedsiębiorcy została wprowadzona nieobowiązującą już ustawą z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej²⁷. Na gruncie tych przepisów ustawodawca nieco inaczej definiował przedsiębiorcę aniżeli w przepisach k.c. Zgodnie z art. 4 ust. 1 u.s.d.g. przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną – wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą²⁸. Z punktu widzenia komentowanej sprawy szczególnie istotny jest kolejny przepis u.s.d.g., jako że odnosi się bezpośrednio do spółki cywilnej. Zgodnie z art. 4 ust. 2 u.s.d.g. za przedsiębiorców uznaje się także wspólników spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej. U.s.d.g. utraciła moc na podstawie art. 192 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – przepisy wprowadzające ustawę – Prawo przedsiębiorców oraz inne ustawy dotyczące działalności gospodarczej²⁹, która, co do zasady, weszła w życie z dniem 30 kwietnia 2018 r.

²¹ Por. K. Pietrzykowski, *Komentarz do art. 860 Kodeksu cywilnego*, [w:] K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks cywilny*, tom II: *Komentarz. Art. 450–1088*, Warszawa 2021, Legalis.

²² Ibidem.

²³ Por. J. Jezioro, [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny...*, s. 1425.

²⁴ Pojęcie firmy i przedsiębiorstwa pojawiło się już w Rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej Kodeks Handlowy z dnia 27 czerwca 1934 r. (Dz.U. nr 57, poz. 502). Jednak pojęcie przedsiębiorcy nie było znane tym przepisom.

²⁵ Dz.U. nr 49, poz. 408.

²⁶ Por. wyrok SN z dnia 17 czerwca 2019 r., III AUa 1322/18, Legalis nr 2240453.

²⁷ Dz.U. z 2017 r., poz. 2168; dalej jako „u.s.d.g.”

²⁸ SN wskazuje, że o statusie przedsiębiorcy może decydować faktyczne podjęcie i wykonywanie działalności gospodarczej, a ewentualny brak rejestracji we właściwej ewidencji nie jest warunkiem niezbędnym, por. wyrok SN z dnia 19 marca 2014 r., I CSK 364/13, Legalis nr 1160519.

²⁹ Dz.U. z 2018 r., poz. 650.

Po trzecie, pomimo uchylenia u.s.d.g. koncepcja definicji przedsiębiorcy przyjęta w tej ustawie nie zniknęła z polskiego porządku prawnego. Zmodyfikowana definicja przedsiębiorcy została wprowadzona w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców³⁰. Ustawodawca zdecydował się także na ponowne uregulowanie sytuacji prawnej wspólników spółki cywilnej w tym zakresie – podobnie jak u.s.d.g. Prawo przedsiębiorców w art. 4 ust. 2 wskazuje, że przedsiębiorcami są także wspólnicy spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej. Tym samym, pomimo zmian stanu prawnego w tym zakresie, niezmiennie od dnia wydania komentowanego orzeczenia (4.06.2013 r.) do chwili obecnej wspólnikom spółki cywilnej przyznaje się status przedsiębiorców w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej. Z powyższego wynika również, że zarówno na gruncie przepisów k.c., jak i u.s.d.g., a później Prawa przedsiębiorców statusu przedsiębiorcy nie można przypisać spółce cywilnej³¹.

V. Jeżeli chodzi o regulacje prawne dotyczące rachunku bankowego, w polskim porządku prawnym obszar ten jest pozornie „podwójnie” uregulowany³². Wspomniana pozornieść polega na tym, że poszczególne regulacje zarówno w ujęciu podmiotowym, jak i przedmiotowym przenikają się tylko w pewnym zakresie.

Rachunkom bankowym został poświęcony rozdział 3 Prawa bankowego. Oprócz tego do umowy rachunku bankowego odnoszą się również przepisy k.c. – art. 725 – 733 k.c., przy czym przepisy te mają charakter ramowy³³ – przepisy k.c. mają charakter przepisów ogólnych, a Prawa bankowego – szczególnych³⁴. W literaturze przedmiotu postuluje się uregulowanie tej problematyki w sposób kompleksowy w jednym miejscu³⁵. Postulat ten jest w pełni uzasadniony.

VI. Zgodnie z art. 725 k.c. przez umowę rachunku bankowego bank zobowiązuje się względem posiadacza rachunku³⁶, na czas oznaczony lub nieoznaczony, do przechowywania jego środków pieniężnych³⁷ oraz, jeżeli umowa tak stanowi, do przeprowadzania na jego zle-

³⁰ Dz.U. z 2021 r., poz. 162; dalej jako „Prawo przedsiębiorców”.

³¹ Wniosek taki wynika także z orzecznictwa SN, por. postanowienie SN z dnia 18 kwietnia 2019 r., IV CSK 469/18, Legalis nr 1898282.

³² Por. A. Nowacki, *Komentarz do art. 725 Kodeksu cywilnego*, [w:] K. Osajda, *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2020, Legalis.

³³ Por. J. Gołaczyński, [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny...*, s. 1259.

³⁴ Por. G. Sikorski, [w:] K. Flaga-Gieruszyńska (red.), *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. System Postępowania Cywilnego*, tom 8, Warszawa 2021, Legalis.

³⁵ A. Kawulski, *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 258-259.

³⁶ Przyjęcie takiej konstrukcji (zobowiązanie banku) pociąga za sobą szereg konsekwencji prawnych, por. wyrok SN z dnia 9 listopada 2017 r., I CSK 53/17, Legalis nr 1695374, w którym mowa o odpowiedzialności banku za naruszenia umowy będące następstwem czynów nieuczciwego pracownika. Por. także wyrok SN z dnia 13 sierpnia 2008 r., I CSK 78/08, Legalis nr 150523 oraz wyrok SA Warszawa z dnia 6 czerwca 2019 r., V ACA 503/18, Legalis nr 2123020, w których mowa o odpowiedzialności banku w przypadku dokonania wypłaty środków na rzecz osoby nieuprawnionej; podobnie SA Warszawa w wyroku z dnia 19 lipca 2018 r., I ACA 348/17, Legalis nr 1822123 oraz w wyroku z dnia 29 października 2018 r., II AKA 400/18, Legalis nr 1857762.

³⁷ Przechowywania środków pieniężnych, o którym mowa w art. 725 k.c., nie należy postrzegać jako przechowywania fizycznego, por. wyrok SN z dnia 19 kwietnia 2019 r., II CSK 521/18, Legalis nr 1942290. W orzecznictwie sądowym pojawia się pogląd, wedle którego przechowywanie (gromadzenie) środków to jedna z dwóch funkcji rachunku bankowego. Drugą istotną funkcją jest ewidencjonowanie stanu środków pieniężnych oraz dokonywanych operacji rozliczeniowych, por. wyrok SA Łódź z dnia 13 czerwca 2018 r., I ACA 1320/17, Lega-

cenie rozliczeń pieniężnych. Z literalnego brzmienia art. 725 k.c. wynika, że na gruncie przepisów k.c. tylko jedna strona umowy rachunku bankowego jest ściśle określona³⁸ – bank³⁹, który nie został zdefiniowany na gruncie przepisów k.c.⁴⁰. Posiadacz rachunku, o którym mowa w tym przepisie, jest na gruncie k.c. nieokreślony, a co za tym idzie – może w tej roli wystąpić każdy podmiot prawa cywilnego⁴¹ (osoba fizyczna, osoba prawna, jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, o ile posiada zdolność prawną)⁴². Kwestie te szczegółowo regulują przepisy Prawa bankowego, tj. stanowią uzupełnienie regulacji k.c.⁴³, co jednocześnie stanowi potwierdzenie ramowego charakteru, o którym mowa powyżej.

VII. Przepisy Prawa bankowego wskazują zarówno rodzaje rachunków bankowych, jak i podmioty, dla których te rachunki mogą być prowadzone. Zgodnie z art. 49 ust. 1 Prawa bankowego banki mogą prowadzić w szczególności następujące rodzaje rachunków bankowych⁴⁴: 1) rachunki rozliczeniowe, w tym bieżące i pomocnicze, oraz prowadzone dla nich na zasadach określonych w rozdziale 3a rachunki VAT; 2) rachunki lokat terminowych; 3) rachunki oszczędnościowe, rachunki oszczędnościowo-rozliczeniowe, w tym rachunki rodzinne, oraz rachunki terminowych lokat oszczędnościowych; 4) rachunki powiernicze. Od dnia wydania komentowanego wyroku (4.06.2013 r.) przepis art. 49 ust. 1 Prawa bankowego uległ zmianie w zakresie pkt 1 i 3. W pierwszym przypadku zmiana nastąpiła w 2018 r. i polegała na dodaniu wyrazów „oraz prowadzone dla nich na zasadach określonych w rozdziale 3a rachunki VAT”. Z kolei zmianę art. 49 ust. 1 pkt 3 Prawa bankowego datuje się na rok 2015 i polegała ona na dodaniu do wyliczenia rachunków rodzinnych. Wspomniane rachunki VAT zostały wprowadzone w 2018 r. i są prowadzone dla rachunku rozliczeniowego (art. 62a ust. 1 Prawa bankowego).

lis nr 1841997. Pogląd ten zyskuje na aktualności, gdy weźmie się pod uwagę obowiązki wynikające z innych przepisów, w tym przepisów o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu lub szeroko rozumianych przepisów podatkowych. Podkreślenia jednak wymaga, że dokonane wpisy na rachunku bankowym (zaewidencjonowane) mają znaczenie deklaratoryjne, por. wyrok SN z dnia 3 grudnia 2008 r., V CSK 230/08, Legalis nr 589247.

³⁸ Art. 732 k.c. stanowi, że przepisy te stosuje się odpowiednio do rachunków prowadzonych przez spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, lecz przepis ten nieprzypadkowo nie nazywa ich rachunkami bankowymi. Takie rozwiązanie jest uzasadnione statusem prawnym tych podmiotów. Odmienne w tym zakresie A. Janiak, który poprzez wyrażenie poglądu, iż katalog podmiotów uprawnionych został rozszerzony treścią art. 732 k.c., wskazuje, że chodzi o te same rachunki, por. A. Janiak, *Komentarz do art. 725 Kodeksu cywilnego*, [w:] M. Gutowski (red.), *Kodeks cywilny*, tom III: *Komentarz*, Warszawa 2019, Legalis.

³⁹ L. Ogiegło, *Komentarz do art. 725 Kodeksu cywilnego*, [w:] K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks cywilny*, tom II: *Komentarz do art. 450-1088*, Warszawa 2021, Legalis. W literaturze przedmiotu analogiczne wnioski formułuje się na podstawie przepisów Prawa bankowego, por. G. Sikorski, *Komentarz do art. 49*, [w:] *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2015, Legalis.

⁴⁰ A. Nowacki, *Komentarz do art. 725 Kodeksu cywilnego*, [w:] K. Osajda, *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2020, Legalis. Taki stan nie wywołuje problemów w praktyce, ponieważ pojęcie banku zostało zdefiniowane w Prawie bankowym.

⁴¹ Podkreślenia wymaga, że jest to wniosek sformułowany na gruncie regulacji k.c. Prawo bankowe doprecyzowuje te kwestie, o czym będzie mowa w dalszej części tego opracowania. Tak też A. Nowacki, *Komentarz do art. 725 Kodeksu cywilnego*, [w:] K. Osajda, *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2020, Legalis.

⁴² Ibidem.

⁴³ Por. J. Gołaczyński, [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny...*, s. 1256.

⁴⁴ Trafnie wskazuje A. Kawulski, że użycie w tym przepisie określenia „w szczególności” oznacza, iż wprowadzone w art. 49 ust. 1 Prawa bankowego wyliczenie nie ma charakteru katalogu zamkniętego, por. A. Kawulski, *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 259. Z kolei w orzecznictwie wskazuje się, że termin „rachunek bankowy” to stosunek zobowiązaniowy pomiędzy bankiem a posiadaczem rachunku, por. wyrok WSA w Warszawie z dnia 4 marca 2014 r., V SA/Wa 1463/13, Legalis nr 1187519.

Kolejne przepisy Prawa bankowego wskazują podmioty, dla których poszczególne rodzaje rachunków mogą być prowadzone. Zgodnie z art. 49 ust. 2 Prawa bankowego rachunki rozliczeniowe oraz rachunki lokat terminowych mogą być prowadzone wyłącznie dla: 1) osób prawnych; 2) jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, o ile posiadają zdolność prawną; 3) osób fizycznych prowadzących działalność zarobkową na własny rachunek, w tym dla osób będących przedsiębiorcami. Od dnia wydania głosowanego orzeczenia (4.06.2013 r.) przepis art. 49 ust. 2 Prawa bankowego nie uległ zmianie. Natomiast, rachunki oszczędnościowe, rachunki oszczędnościowo-rozliczeniowe oraz rachunki terminowych lokat oszczędnościowych mogą być prowadzone wyłącznie dla (art. 49 ust. 3 Prawa bankowego): 1) osób fizycznych; 2) szkolnych kas oszczędnościowych; 3) pracowniczych kas zapomogowo-pożyczkowych oraz 4) rad rodziców.

Z powyższego wynikają dwa zasadnicze wnioski. Po pierwsze, przepisy Prawa bankowego chociaż nie ograniczają się do cywilistycznego katalogu podmiotów, nie przewidują rachunku bankowego, który mógłby być prowadzony dla tzw. spółki cywilnej. Po wtóre, nie oznacza to, że podmioty działające w ramach umowy spółki, o której mowa w art. 860 k.c., są pozbawione możliwości korzystania z rachunku bankowego (produktów bankowych tego rodzaju). Dla wspólników spółki cywilnej Prawo bankowe przewiduje możliwość prowadzenia rachunku rozliczeniowego na podstawie art. 49 ust. 2 pkt 1 lub 2, lub 3 tej ustawy w zależności od rodzaju podmiotu, który taką umowę (spółki) zawarł⁴⁵. Dla wspólnika będącego osobą fizyczną może być prowadzony rachunek rozliczeniowy na podstawie art. 49 ust. 2 pkt 3 Prawa bankowego. Prawo bankowe przewiduje jeszcze jedną możliwość prowadzenia rachunku rozliczeniowego. Jest to istotne z punktu widzenia spółki cywilnej. Na podstawie art. 51 Prawa bankowego rachunek bankowy (z wyjątkiem rachunku rodzinnego) może być prowadzony dla kilku osób fizycznych jako rachunek wspólny.

VIII. Podsumowując, wskazać należy, że przepisy Prawa bankowego i k.c. nie przewidują możliwości prowadzenia przez bank rachunku bankowego dla spółki cywilnej, o której mowa w art. 860 k.c. Rachunek bankowy w postaci rachunku rozliczeniowego może być prowadzony dla:

- 1) każdego ze wspólników spółki cywilnej będących osobami fizycznymi na podstawie art. 49 ust. 2 pkt 3 Prawa bankowego, lub
- 2) dla wspólników spółki cywilnej będących osobami fizycznymi, jako rachunek wspólny na podstawie art. 51 Prawa bankowego.

Tym samym stanowisko Naczelnika Urzędu Skarbowego oraz Dyrektora Izby Skarbowej nie znajduje uzasadnienia w przepisach prawa. Natomiast zarówno WSA Warszawa, jak i NSA właściwie określiły status prawny podmiotów, których sprawa dotyczy oraz zasady prowadzenia rachunków bankowych, w tym ich posiadaczy oraz rodzaje. Głosowane orzeczenie NSA nie straciło swej aktualności pomimo zmian przepisów dotyczących statusu prawnego wspólników spółki cywilnej oraz przepisów Prawa bankowego, które były podstawą jego wydania.

⁴⁵ Wspólnikiem spółki cywilnej może być każdy podmiot wyposażony w zdolność prawną – osoba fizyczna, osoba prawna oraz tzw. ułomna osoba prawna, por. J. Jezioro, [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski, *Kodeks cywilny...*, s. 1427.

Bibliografia

Literatura:

Flaga-Gieruszyńska K. (red.), *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. System Postępowania Cywilnego*, tom 8, Warszawa 2021.

Gniewek E., Machnikowski P. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2013.

Gutowski M. (red.), *Kodeks cywilny*, tom III: *Komentarz*, Warszawa 2019.

Kawulski A., *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2013.

Majewski K., *Civil-law partnership in the system of counteracting money laundering and terrorism financing (AML/CFT)*, "Bratislava Law Review" 2020, 4(1).

Osajda K., *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2020.

Pietrzykowski K. (red.), *Kodeks cywilny*, tom II: *Komentarz. Art. 450–1088*, Warszawa 2021.

Sikorski G., *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2015.

Orzecznictwo:

Wyrok SN z dnia 13 sierpnia 2008 r., I CSK 78/08, Legalis nr 150523.

Wyrok SN z dnia 3 grudnia 2008 r., V CSK 230/08, Legalis nr 589247.

Wyrok SN z dnia 19 marca 2014 r., I CSK 364/13, Legalis nr 1160519.

Wyrok SN z dnia 9 lipca 2015 r., I CSK 353/14, Legalis nr 1303686.

Wyrok SN z dnia 9 listopada 2017 r., I CSK 53/17, Legalis nr 1695374.

Wyrok SN z dnia 19 kwietnia 2019 r., II CSK 521/18, Legalis nr 1942290.

Wyrok SN z dnia 17 czerwca 2019 r., III AUa 1322/18, Legalis nr 2240453.

Postanowienie SN z dnia 18 kwietnia 2019 r., IV CSK 469/18, Legalis nr 1898282.

Wyrok NSA z dnia 18 lutego 2016 r., I GSK 1448/14, Legalis nr 1510012.

Wyrok WSA w Warszawie z dnia 5 maja 2011 r., VIII SA/Wa 36/11, Legalis nr 372072.

Wyrok WSA w Warszawie z dnia 4 marca 2014 r., V SA/Wa 1463/13, Legalis nr 1187519.

Wyrok WSA w Rzeszowie z dnia 28 kwietnia 2020 r., I SA/Rz 108/20, Legalis nr 2370343.

Wyrok SA Białystok z dnia 26 października 2012 r., I ACa 484/12, Legalis nr 733714.

Wyrok SA Warszawa z dnia 19 czerwca 2013 r., VI ACa 1503/12, Legalis nr 736356.

Wyrok SA Gdańsk z dnia 27 maja 2015 r., III AUa 2231/14, Legalis nr 1263365.

Wyrok SA Kraków z dnia 24 maja 2016 r., I ACa 408/16, Legalis nr 1472414.

Wyrok SA Gdańsk z dnia 28 października 2016 r., I ACa 718/16, Legalis nr 1658023.

Wyrok SA Łódź z dnia 13 czerwca 2018 r., I ACa 1320/17, Legalis nr 1841997.

Wyrok SA Warszawa z dnia 19 lipca 2018 r., I ACa 348/17, Legalis nr 1822123.

Wyrok SA Warszawa z dnia 29 października 2018 r., II AKa 400/18, Legalis nr 1857762.

Wyrok SA Warszawa z dnia 6 czerwca 2019 r., V ACa 503/18, Legalis nr 2123020.